

CZU: 334.734:631.115.8 (478)

COOPERAREA PRODUCĂTORILOR AGRICOLI: BARIERE ÎN ASOCIERE ȘI SOLUȚII PENTRU DEPĂȘIREA LOR

*Silvia ZAHARCO**Universitatea de Stat din Moldova*

Lucrarea de față are la bază analiza oportunităților de cooperare și a impactului procesului de cooperare asupra producătorilor agricoli, identificarea barierelor care împiedică avansarea relațiilor de cooperare, precum și beneficiile ce pot fi realizate odată cu formarea cooperativelor. Datele prezentate se bazează pe aspectele concrete înregistrate în Republica Moldova privind activitatea cooperativelor agricole, condițiile necesare pentru dezvoltarea procesului de cooperare a producătorilor agricoli.

Cuvinte-cheie: agricultură, asociere, bariere, cooperare, profit.

COOPERATION OF AGRICULTURAL PRODUCERS: BARRIERS IN ASSOCIATIONS AND THEIR SOLUTIONS

This paper is based on the analysis of the cooperation opportunities and the impact of the cooperation process on the agricultural producers, the identification of the barriers that impede the advancement of the cooperative relations, as well as the benefits that can be achieved with the formation of the cooperatives. The presented data are based on the real aspects registered in the Republic of Moldova regarding the activity of the agricultural cooperatives, the necessary conditions for the development of the cooperation process of the agricultural producers.

Keywords: agriculture, association, barriers, cooperation, profit.

Introducere

Actualmente, când implementarea tehnologiilor avansate în agricultură devine o condiție esențială pentru dezvoltare, iar accesarea piețelor noi de desfacere – atât o necesitate stringentă, cât și o provocare pentru producătorii agricoli, anume cooperarea acestora reprezintă soluția funcțională la aceste provocări. Însă, politicile agrare din ultimele decenii nu au tratat cu responsabilitatea cuvenită cooperarea, deseori fiind incoerente și superficiale. Acest fapt a generat multiple efecte negative în activitatea agricolă, în special în domeniul cooperării. În acest context considerăm că o analiză a barierelor care obstrucționează dezvoltarea cooperativelor pentru a găsi soluțiile de depășire a acestora este necesară și actuală.

Agricultura este un domeniu în care cooperarea și asocierea au fost poate mai necesare decât în orice alt domeniu al activității umane. Cooperativele contribuie la stabilitatea rurală, furnizează servicii membrilor într-un mod durabil în timp, participă la diferite proiecte de dezvoltare, se pot adapta diverselor acțiuni economice, sociale, de consultanță sau instruire [1, p.221].

Cooperativele agricole, ca și producătorii individuali competitivi, au un rol important în limitarea sistemului monopolist al pieței agricole. Cooperarea orientează piața, protejează concurența și influențează nivelul prețurilor, ceea ce micii producători nu o pot face.

Cooperarea producătorilor agricoli reunește posibilitățile acestora în vederea organizării în comun a producției sau a altor activități orientate la satisfacerea necesităților economice ale acestora (aprovizionarea, procesarea, comercializarea etc.). Relațiile de integrare ce apar în procesul cooperării pot fi orizontale și verticale. În cazul realizării în comun a unor procese de muncă omogene are loc cooperarea pe orizontală. O eficiență mai înaltă se obține în cadrul cooperării pe verticală [2, p.49].

Dezvoltarea cooperativelor este strâns legată de schimbările fundamentale intervenite în modelul producției agroalimentare, urmărind specializarea agenților economici pe activitățile pe care le poate efectua cu maximum de eficiență. În marea lor parte, piețele nu sunt accesibile pentru producătorii agricoli, iar pentru a cunoaște și anticipa fenomenele ce au loc pe piață este nevoie de unirea eforturilor acestora. Dintre factorii care determină cooperarea producătorilor agricoli, cei mai importanți sunt [3, p.9-10]:

- posibilitățile financiare reduse ale producătorilor agricoli, însoțite de cererea în cantități relativ mici de resurse materiale;

- dificultățile întâlnite pe piață în ce privește stabilirea relațiilor individuale cu marii ofertanți de resurse materiale, majoritatea refuzând vânzarea produselor în cantități mici;
- inexistența unor structuri de marketing în sectorul agroalimentar;
- accesul limitat al producătorilor agricoli la mijloacele de transport moderne și la mașinile și utilajele agricole, care necesită fonduri financiare foarte mari și care nu pot fi procurate decât dacă sunt unite eforturile mai multor producători individuali etc.

În acest context, menționăm că cooperarea în agricultură reprezintă o modalitate modernă de organizare a producției și de comercializare a produselor agroalimentare, care permite integrarea agriculturii Republicii Moldova în exigențele pieței concurențiale și face agricultura moldovenească competitivă pe plan european.

Material și metodă

Studiul analizează oportunitățile de cooperare în agricultură, precum și barierele care împiedică avansarea relațiilor de cooperare agricolă în plan național.

Datele analizate se bazează pe informația din literatura de specialitate, pe datele Biroului Național de Statistică, precum și pe cele obținute în urma cercetărilor efectuate de autor. În baza informației acumulate s-au efectuat calcule în vederea determinării eficienței utilizării surselor proprii de către cooperativele agricole. Pentru interpretarea datelor acumulate și a calculelor efectuate au fost aplicate metoda substituirii în lanț, metoda grafică și metoda tabelară.

Rezultate și discuții

Conform legislației în vigoare, una dintre formele de organizare a activității în sectorul agrar este cooperativa. Codul civil al Republicii Moldova prevede că „...cooperativa este asociația benevolă de persoane fizice și juridice, organizată pe principii corporative, în scopul favorizării și garantării, prin acțiunile comune ale membrilor săi, a intereselor lor economice și a altor interese legale” [4].

În Republica Moldova se evidențiază următoarele tipuri de cooperative:

- cooperative de consum;
- cooperative de întreprinzător;
- cooperative de producție.

Actualmente în Republica Moldova sunt înregistrate 163.370 de persoane juridice și întreprinzători individuali, dintre care doar 3564 de cooperative (cooperative de producție, cooperative de consum și cooperative de întreprinzător). Ponderea cooperativelor în numărul total de entități înregistrate constituie doar 2,18%, ceea ce denotă faptul că producătorii autohtoni, în special cei din domeniul agrar, nu sunt orientați spre cooperare (Fig.1).

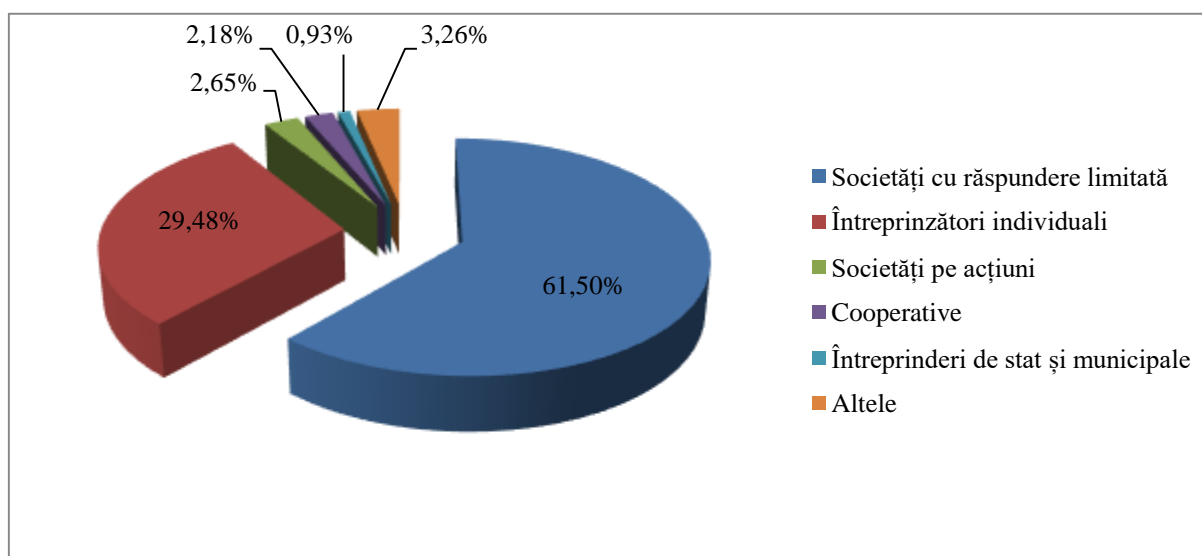

Fig.1. Întreprinderi înregistrate în Republica Moldova la data de 01.08.2019.

Sursa: <http://cis.gov.md/statistica> [5]

Formele de cooperare în agricultura Republicii Moldova sunt încă insuficient dezvoltate și se limitează preponderent la fabricarea produselor vegetale. Micile gospodării țărănești (de fermier) se află într-o stare dezavantajoasă față de piață, deoarece produc cantități ne semnificative, produse perisabile și nu au informații suficiente pentru a cunoaște bine exigențele pieței moderne.

Micii producători individuali nu pot influența cererea și oferta în condițiile unei piețe saturate sau ale unei piețe dominante de producători competitivi. În special, atunci când volumul de producție depășește consumul, puterea cumpărătorilor stimulează vânzătorii să se asocieze; și invers, o cerere mai ridicată decât oferta reduce șansele de asociere a producătorilor.

Una dintre cele mai mari și performante cooperative din sectorul agrar al Republicii Moldova este cooperativa de întreprinzător „Agrostoc” (în continuare – CÎ „Agrostoc”). Aceasta a fost fondată în anul 2001 de către 15 magazine agricole înființate în cadrul programului „CNFA agro-magazine”. Dezvoltarea continuă a acestora conduce la majorarea permanentă a numărului de membri ai cooperativei. Astfel, de la 15 membri la momentul fondării numărul lor a crescut până la 146 în anul 2019 (Fig.2).

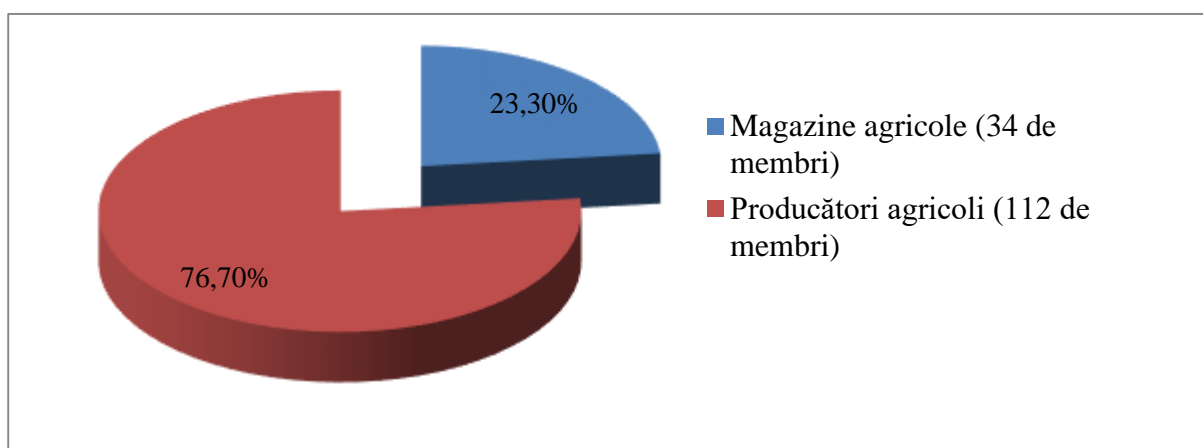

Fig.2. Componenta și numărul membrilor CÎ „Agrostoc” în 2019.

Sursa: <https://agrostoc.md/> [6].

Activitatea cooperativei este diversificată, cuprinzând cele mai importante domenii din sectorul agrar:

- importul și comercializarea unui spectru variat de produse agricole, cum ar fi pesticidele, fertilizanții de bază și foliali, stimulatori de creștere, semințe de câmp și legumicole;
- achiziționarea și exportul producției agricole;
- producerea semințelor sub marca comercială „Agrostoc”, inclusiv pentru export etc.

Obiectivul de bază al cooperativei este de a oferi membrilor și nonmembrilor mijloace de producție și servicii de calitate pentru sectorul agrar. Cooperativa este promotorul calității produselor utilizate în sectorul agrar, deoarece acesta reprezintă factorul de bază ce asigură profitul producătorului.

CÎ „Agrostoc” colaborează cu cele mai renumite companii, cum ar fi:

- ✓ *Bayer Cropscience Moldova* – concern chimic de producere a produselor de uz fitosanitar. CÎ „Agrostoc” este un partener de afaceri care comercializează produsele Bayer;
- ✓ *Pioneer* – cel mai mare producător din lume de semințe de porumb, soie, floarea-soarelui, iar în ultimii ani a lansat în Europa hibridi de rapiță. Compania „Pioneer” a început colaborarea cu CÎ „Agrostoc” în anul 2007;
- ✓ *Euralis România* – firmă de semințe specializată în culturi hibride pentru câmp. Această firmă comercializează semințe de floarea-soarelui, rapiță de toamnă și primăvară, porumb, sorg și soia.

Principiul de bază al cooperativei este sprijinul necesar pe care îl oferă producătorilor din sectorul agrar, începând cu semănatul până la valorificarea recoltei, de la munca depusă în câmp până la parteneriate, toate fiind orientate spre realizarea unei agriculturi durabile.

CÎ „Agrostoc” asigură o serie de avantaje și beneficii, precum:

- Accesul la produse de calitate pentru sectorul agrar de la diverse companii cu renume mondial (Bayer Cropscience, Holland Farming, Dupont, Agros, Makhteshim Agan, Haifa, Pioneer, Seminis, Euralis, Agrico, Dorogobuj etc.);

- Aprovizionarea membrilor cooperativei cu mijloace de producție la prețuri și condiții avantajoase;
- Consultații profesionale cu privire la producerea, păstrarea și comercializarea produselor;
- Testarea gratuită a solului;
- Acces la mijloace de producție și tehnologii performante de cultivare a culturilor agricole;
- Programe de producere comune etc.

Un indicator reprezentativ al eficacității activității CÎ „Agrostoc” este rentabilitatea capitalului propriu care caracterizează eficiența utilizării surselor proprii ale entității (Tab.1). Acest indicator determină cât profit net obține entitatea la fiecare leu al capitalului propriu. El se calculează după relația:

$$R_{cp} = \frac{P_n}{C_{pr}} \times 100 \% , \quad (1)$$

unde: R_{cp} – rentabilitatea capitalului propriu, %;

P_n – profit net, lei;

C_{pr} – capital propriu, lei.

Tabelul 1

Date inițiale pentru analiza rentabilității capitalului propriu al CÎ „Agrostoc”

Anii	Suma profitului net, mii lei	Suma capitalului propriu, mii lei	Rentabilitatea capitalului propriu, %
2016	32 453	75 105	43,2
2017	48 983	83 965	58,3
2018	67 732	107 534	63,0

Sursa: Situațiile financiare ale CÎ „Agrostoc”.

Din Tabelul 1 se observă o creștere a profitului net în anul 2018 comparativ cu anul 2016 de 2,1 ori, iar față de anul 2017 cu 38,3%. Totodată, s-a majorat și suma capitalului propriu cu 43,2% față de anul 2016 și cu 28,1% față de anul 2017. Ca rezultat al creșterii respective s-a înregistrat o ascendență a rentabilității capitalului propriu față de anii precedenți, ceea ce caracterizează pozitiv activitatea cooperativei.

Prin descompunerea factorilor generalizatori în factori detaliați obținem următorul model factorial:

$$R_{cp} = \frac{\bar{A}}{\bar{C}_{pr}} \times \frac{P_{imp}}{\bar{A}} \times \frac{P_n}{P_{imp}} , \quad (2)$$

unde: R_{cp} – rentabilitatea capitalului propriu, %;

$\frac{\bar{A}}{\bar{C}_{pr}}$ – coeficientul pârghiei financiare;

$\frac{P_{imp}}{\bar{A}}$ – rentabilitatea activelor, %;

$\frac{P_n}{P_{imp}}$ – coeficientul presiunii fiscale.

Calculul influenței factorilor detaliați asupra modificării rentabilității capitalului propriu poate fi efectuat prin metoda substituției în lanț (Tab.2).

Tabelul 2

Analiza factorială a rentabilității capitalului propriu al CÎ „Agrostoc”

Nr. substituției	Factorii corelați			R_{cp} , %	Calculul influenței factorilor	Rezultatul influenței factorilor (+,-)
	$\frac{\bar{A}}{\bar{C}_{pr}}$	$\frac{P_{imp}}{\bar{A}}$	$\frac{P_n}{P_{imp}}$			
0	1,183	26,64	1,849	58,3	-	-
1	1,188	26,64	1,849	58,5	58,5-58,3	+0,2
2	1,188	28,50	1,849	62,6	62,6-58,5	+4,1
3	1,188	28,50	1,862	63,0	63,0-62,6	+0,4
În total	x	x	x	x	x	+4,7

Sursa: Situațiile financiare ale CÎ „Agrostoc” [6].

Analiza factorială a rentabilității capitalului propriu constată creșterea rentabilității capitalului propriu față de anul precedent cu 4,7 puncte procentuale. Majorarea în cauză a fost determinată de influența pozitivă a tuturor factorilor. Astfel, rentabilitatea activelor a contribuit la sporirea rentabilității capitalului propriu cu 0,2 puncte procentuale, presiunea fiscală – cu 4,1 puncte procentuale, iar pârghia financiară care reflectă structura finanțării a cauzat sporirea rezultatului cu 0,4 puncte procentuale.

Cooperarea este un proces dificil pentru Republica Moldova la nivel național și slab dezvoltat în comparație cu cel internațional. Pe de altă parte, există bariere cu care se confruntă producătorii agricoli în procesul de cooperare ce necesită a fi depășite prin următoarele soluții (Fig.3).

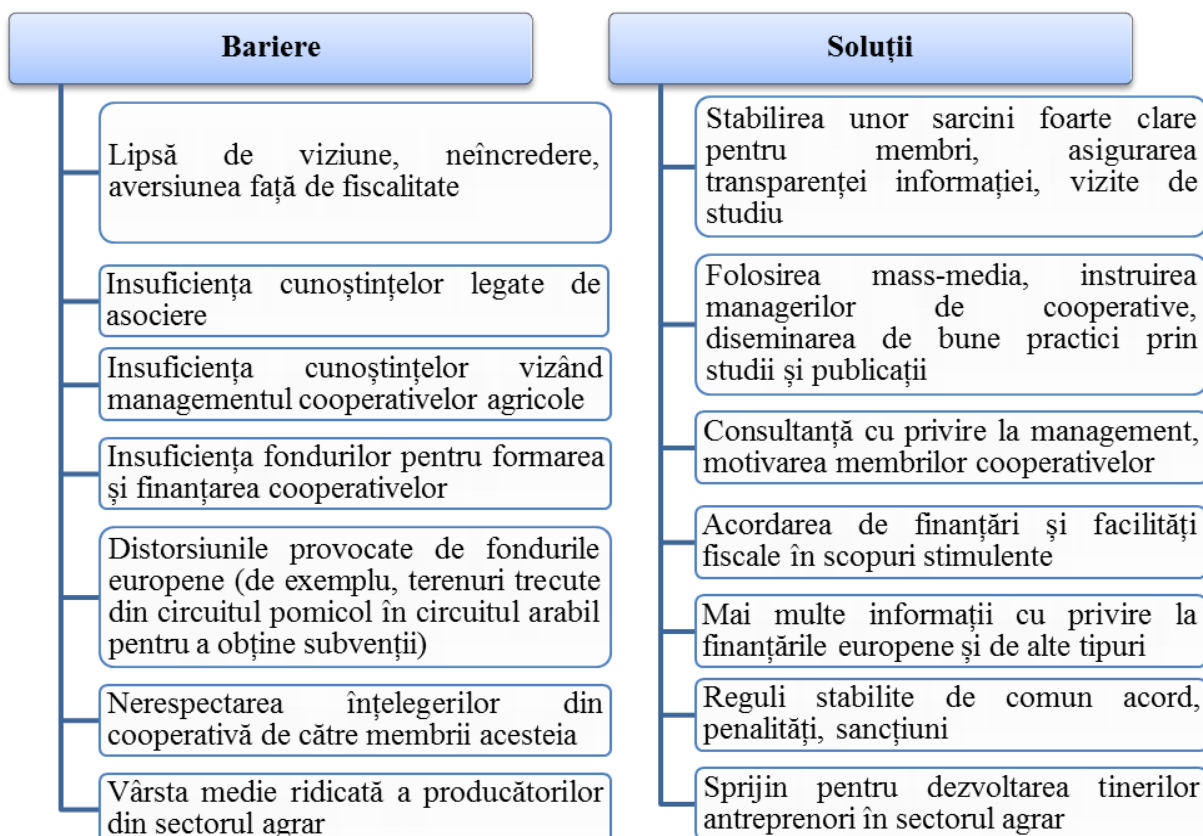

Fig.3. Bariere în asociere și soluții posibile pentru depășirea lor

Sursa: elaborată de autor în baza [7, p.16-20]

Dezvoltarea cooperării în agricultură este rezultatul implementării progresului tehnico-științific și a mecanismelor de piață care determină tranziția treptată de la economia naturală, de subzistență, la economia de schimb, datorită creșterii capitalului și liberalizării schimburilor.

Cooperativele determină creșterea volumului de produse alimentare și propun producătorilor o pistă de analiză asupra deciziilor ce țin de viitoarele activități. Asocierea producătorilor agricoli este un subiect foarte sensibil în Republica Moldova. Producătorii din sectorul agrar nu țin cont de faptul că doar împreună pot atinge același scop sau soluționa problemele întâmpinate pe parcursul activității desfășurate.

Concluzii

1. Cooperarea este un fenomen inevitabil pentru agricultori. Doar prin cooperare producătorii agricoli pot beneficia din plin de piețe unde își pot realiza marfa, de prețuri avantajoase la semințe, îngrășăminte, fertilizanți, precum și de posibilitatea de a implementa noi tehnologii care le-ar permite obținerea de recolte înalte. Cooperativele agricole pot contribui esențial la dezvoltarea durabilă a agriculturii și a spațiului rural național.

2. Problemele specifice pentru dezvoltarea relațiilor de cooperare în sectorul agrar țin de lipsa de încredere reciprocă între membri, de insuficiența cazurilor de succes care ar putea motiva agricultorii să se asocieze, de abilitățile de management reduse etc.

3. În pofida impedimentelor existente, cooperarea în agricultură reprezintă o modalitate modernă de organizare a producției și de comercializare a produselor agroalimentare care permite agriculturii Republicii Moldova să facă față exigențelor pieței concurențiale, astfel devenind competitivă pe plan internațional.

Referințe:

1. ARTIOMOV, L. Agricultura ecologică: Posibilitățile cooperării pentru o dezvoltare durabilă. In: *Analele Științifice ale UCCM*, 2012, nr.11, p.217-223. ISSN 1857-1239
2. ZAHARCO, S. Cooperarea producătorilor agricoli – prioritate a dezvoltării sectorului agrar. In: *Economica*, 2014, nr. 2 (88), p.47-56. ISSN 1810-9136
3. ISTUDOR, N., POPESCU, G. (coordonatori). *Colecția 3: Probleme de politică agrară. Asocierea și cooperarea în agricultură*. București: ASE, 2017. 71 p. ISBN 978-60-34-0179-4
4. Codul civil al Republicii Moldova cu ultimile modificări și completări. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr.66-75.
5. <https://agrostoc.md/>
6. <http://cis.gov.md/statistica>
7. *Cooperativele agricole – condiție fundamentală pentru dezvoltarea mediului rural*. Publicația tematică nr.17, 2015 [Accesat: 26.09.2019]. Disponibil: <http://madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/rndr/buletine-tematice/PT17.pdf>

Date despre autor:

Silvia ZAHARCO, doctor, conferențiar universitar, Facultatea de Științe Economice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: s.zaharco@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0988-9152

Prezentat la 14.11.2019